

OVER PLUIMVEE

**Tekst: Monique de Vrijer
Foto's: Monique de Vrijer
en Pauline van Schaik**

VEER- EN BLOEDLUIZEN

Ectoparasieten zijn organismen die zich op of in de huid van dieren (of mensen) ten koste van die gastheer in leven houden, zoals luizen en vlooien. Veel kippen komen vroeg of laat wel een keer in aanraking met veerluis. Zeker nu het weer wat warmer wordt neemt de kans op luizen toe. Luizen zijn erg hinderlijk voor de kippen en dus ook voor de kippenhouders. Ze kunnen een ware plaag worden en geven veel onrust in de koppel.

Veerluizen zijn de meest voorkomende ectoparasieten bij de kip. Er zijn verschillende soorten veerluizen, met allemaal een eigen voorkeur voor een plek waar ze graag verblijven. Veel luizen vind je

rond de cloaca, maar andere luizen hebben bijvoorbeeld juist een voorkeur voor de kop. Zeker kippen die kuiven hebben, zoals de Hollandse kuifhoenders, hebben eerder last van luizen op de kop en in de kuif, maar ook bij kippen zonder kuif kan dit voorkomen.

Een veerluis is een bijtende luis en zal levenslang op de gastheer, in dit geval de kip, verblijven. In het algemeen voeden zij zich met de keratine van de veren (het veereiwit) wat voorkomt op de veerschacht en het veerpoeder en verder met bestanddelen van de huid. Bij een ernstige luisbesmetting kunnen kippen zelfs kaal worden en kunnen veerschachten aangetast worden. Het kan zelfs zo erg worden dat de eetlust vermindert en de productie daalt.

Veerluizen leggen ontzettend veel eitjes en die eitjes noemen we neten. De neten worden aan de aanzet van de veren vastgemaakt. Hieraan kun je dus ook vaststellen dat je kip last van luis heeft. Hoelang het duurt voordat deze eitjes

uitkomen is verschillend en heeft te maken met o.a. de temperatuur. In het gunstigste geval komen ze na ongeveer 4 dagen uit, maar als de omstandigheden ongunstiger zijn dan kan dat langer duren. Iets om rekening mee te houden bij het ontluisen, want ook de uitgekomen neten moeten weer bestreden worden.

Links: luizen op de buik van een haan
Foto: Pauline v. Schaik

Alleen al met het kijken naar je kippen kun je er achter komen dat je kippen luis hebben. Veerluizen geven namelijk veel irritatie en jeuk.

Kippen die zich veelvuldig poetsen en zeker rond het gebied van de cloaca kunnen wel eens last van luis hebben. Als je de huid dan bekijkt, ziet die er vaak droog en geschilderd uit. Je kan zelfs ook wondjes, korsten en schrale plekken zien die zijn

ontstaan doordat de kippen alsmaar pikken naar die jeukende plek. Op de kop is dit weer minder, want daar kunnen de kippen niet bijkomen, al kan het veelvuldig schudden van de kop wel een teken van kopluis zijn. Ook vertonen kippen met luizen vaak een vies achterste, waarbij er ontlasting aan de neten in het dons blijft plakken.

Rechts: veer met neten en luizen

Sommige luizen zitten veel in de vleugilveren. Als je de vleugel uitvouwt en tegen het licht houdt kun je ze soms zien zitten, herkenbaar als de kleine streepjes in de veerstructuur.

Het is zeker aan te bevelen om je kippen regelmatig te controleren om te voorkomen dat ze al stijf onder de luis zitten. Kijk nieuwe kippen altijd na op veerluis, omdat zij anders ervoor kunnen zorgen dat je andere kippen last kunnen krijgen. Zeker een haan heeft een rol in de verspreiding van luizen. Hij kan ze gemakkelijk oplopen bij het treden van een hen en het daarna dus ook weer doorgeven.

Links: vies achterwerk vanwege luizen en neten

Bestrijding

Omdat luizen bijna altijd rond de cloaca zitten is dat waar ik het eerste kijk. Je doet het dons opzij en als er luis is, kun je de insecten (met 3 paar poten) dan vaak al zien lopen. Wat je ziet kan variëren van flinke beige-kleurige luizen, tot minuscule zwarte, witte of beige 'puntjes'.

Elke luis heeft zijn eigen soort neten, dus ook dat kan variëren. De grotere beige luizen geven neten die er uit zien als of er

kalkachtige bolletjes aan de veeraanzet zitten. Is het heel erg dan kunnen die bolletjes zelfs richting grootte van een pingpongbal gaan! De kleine luisjes hebben bijvoorbeeld neten die poederachtig aandoen. Deze kunnen wit of grijsachtig van kleur zijn.

Rechts: neten en luizen.

Foto: Pauline

Natuurlijk is de volgende stap luizenbestrijding. In dierenwinkels zijn talloze middelen, poeders, sprays, druppels enz. te koop om luizen te bestrijden. Het heeft weinig zin om namen te gaan noemen, maar laat ik de tip meegeven dat het vergelijken van de producten en met name van sprays erg zinvol is. Heel vaak komt de

werkzame stof en het gehalte daarvan exact overeen met een ander (goedkoper) merk spray. Dit kan een spray voor vee zijn bijvoorbeeld, die dus ook geschikt blijkt en dat kan in prijs ontzettend schelen.

Let wel, aan sommige middelen zit een wachttijd verbonden, wat inhoudt dat het middel in het lichaam van de kip wordt opgenomen en dus nog een aantal dagen in het vlees en/of de eieren terug te vinden is. De wachttijd is de tijd die aanbevolen wordt om het vlees en/of de eieren niet te eten. De wachttijd gaat in

op de laatste dag dat je het product gebruikt hebt en verschilt per werkzame stof. Als je bijvoorbeeld een 'Duivenspray' gebruikt hebt zal daar geen wachttijd op vermeld staan, aangezien sierduiven (meestal) niet gegeten worden. Maar als dat een middel op basis van Pyrethrinen of Piperonylbutonoxide is, dan dien je

toch een wachttijd aan te houden van minimaal 7 dagen voordat je de eieren weer mag eten en 28 dagen voor het vlees.

Links: neten

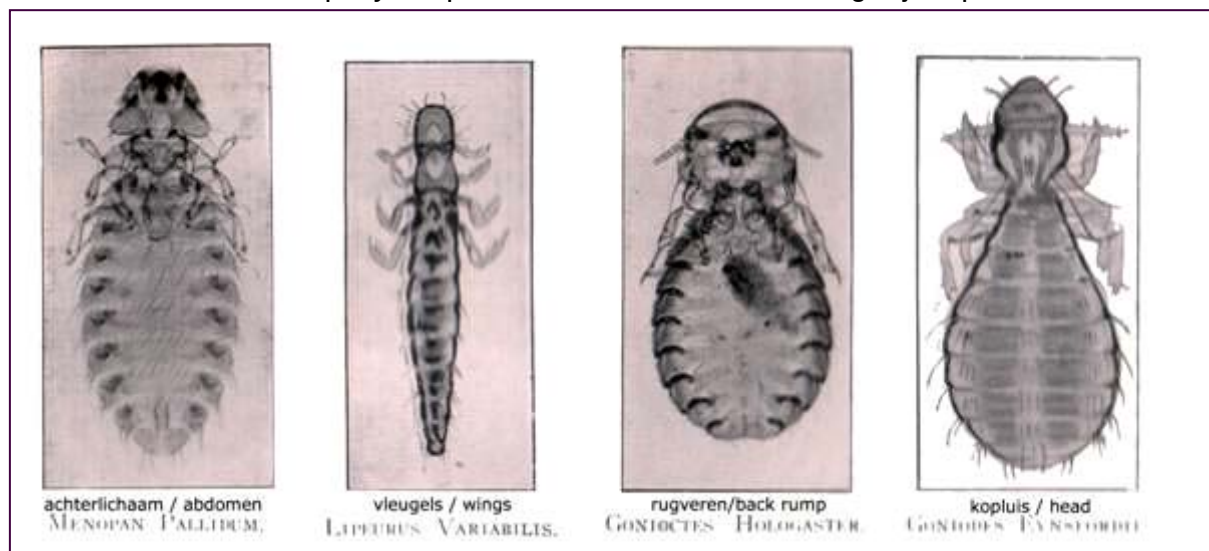
Voordat ik de kip met een anti-luismiddel behandel, probeer ik ze alvast zoveel mogelijk te ontdoen van de neten. Soms kun je de neten zelf verwijderen; zitten die aardig

vast dan kun je de veren weg knippen met neten en al. Let wel op dat als je bevruchte eieren van deze kip wil, er geen stompjes blijven staan waardoor de haan deze hen niet graag meer treedt. Na het afknippen blijven deze stoppels zitten tot de volgende rui.

In plaats van knippen kun je ook de veren die het meest onder de neten zitten eruit trekken; trek dan wel altijd de veer in de groeirichting eruit, en trek nooit slagpennen of veren in de groei (herkenbaar aan de donkere, blauwige hulsjes) eruit, want dat is bijzonder pijnlijk en gaat erg bloeden. Voordeel van het eruit trekken is, dat er daarna weer nieuwe veren zullen groeien.

Ook wassen kan helpen om zoveel mogelijk neten weg te krijgen, zeker bij de poederachtige neten.

Gebruik anti-luizen spray of poeder steeds zo dicht mogelijk op de huid, vooral

bij de cloaca en onder elke vleugel (vouw daarbij de vleugel open, dan lukt het beter) Verder een klein beetje op de stuit, op beide dijen, aan weerszijden van de borst, op de kop en in de hals. Zorg ervoor dat het niet in de ogen komt. Als je de kip eenmaal hebt behandeld met een antiluismiddel dan is het advies om de kip 7-10 dagen later nog een keer te behandelen tegen de luizen die in de tussentijd nog uit de overige neten zijn gekomen.

Luizen zitten vooral op de vogels zelf, maar ook in de veren die los in het hok liggen en tussen het bodemstrooisel. Het is dan ook heel verstandig om het hele hok goed schoon te maken en eventueel te behandelen met een luisdodend middel.

Bloedluis

De bloedluis (*Dermanyssus Gallinae*) is niet zoals de 'Nederlandse' naam doet

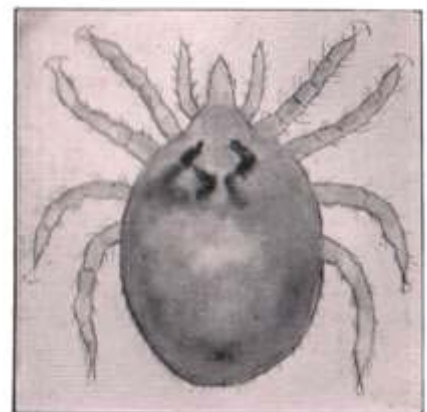
vermoeden een luis, maar een mijt; familie van de spinnen, met 8 poten. Eigenlijk moeten we dus spreken over de rode bloed-mijt, maar in de volksmond staat dit beestjes beter bekend onder de naam bloed-luis.

Links: Bloedluizen aan de onderkant van een zitstok.

Het is een heel nare parasiet die moeilijk uit te roeien is en daardoor menig kip-

penhouder tot waanzin kan drijven. Het is tevens ook de 'gevaarlijkste' parasiet omdat bij ernstige aantasting de kippen er zelfs aan kunnen sterven. Bloedluis kan door andere vogels, of gewoon door de wind, in je kleding of op materiaal dat je gebruikt een keer in je hok terecht komen en ze kunnen zich razendsnel vermenigvuldigen. Normaal gesproken zitten bloedluizen overdag niet op de kip maar in kieren en naden, onder stokken en mestplanken, achter nestkastjes en in donkere hoekjes; ze kunnen zich overal verstoppen. Ze zijn namelijk vrij lichtschuw, vandaar dat ze overdag wegkruipen in de donkere plekjes.

Een enkele keer vind je ze wel overdag op je kip. Meestal is de kip dan in een donker hok geweest of in een legnest en/of is er een behoorlijke bloedluisplaag. Ook op dode dieren zijn ze soms overdags aan te treffen.

Bloedluis / Red Mite
DERMANYSSUS AVIUM

Rechts: explosie van bloedluis. De donkerrode hebben zich al volgezogen met bloed.

Bloedluizen zijn met het blote oog te zien en ze kunnen variëren in kleur. Als ze bloed gezogen hebben zijn ze donkerrood tot paarsachtig van kleur, maar leeg zijn ze wat grijsachtig bruin. Volgezogen volwassen bloedluizen ogen uiteraard groter dan jonge en lege bloedluizen. Ook typisch voor de aanwezigheid van bloedluizen is het lichtgrijze 'stof', wat de lege omhulsels zijn van vervelde bloedluizen.

's Avonds als de kippen op stok gaan worden de bloedluizen actief en klimmen via de poten op de kip om daar bloed te zuigen. Dit geeft veel onrust bij de kippen. Je kan dan ook het beste 's avonds je kippen controleren op bloedluis; soms is het schijnen met een zaklamp op de poten al voldoende om bloedluis te ontdekken. Als ze hun gang kunnen blijven gaan en er is een behoorlijke plaag, dan zullen de kippen er zeker onder gaan lijden. Ze komen wat ruw in de veren te zitten, worden bleek en vermageren. Er kan ook productiedaling gezien worden. Uiteindelijk kunnen de ergste slachtoffers zelfs sterven aan bloedarmoede.

Zeker als het warmer wordt is deze parasiet weer actief. Maar vergis je niet; ook in de winter zitten ze gewoon in de buurt en als de temperatuur maar even stijgt dan worden ze alweer actief. Volwassen bloedluizen kunnen maanden zonder voedsel overleven, maar zitten dan nog steeds wel in of bij je hok.

Rechts: Bloedluizen in de winter

Bestrijding

Over het verdelgen van bloedluis is al heel veel geschreven en er zijn tal van bloedluisdodende middelen te koop, maar ze zijn ze niet altijd echt effectief. Het bestrijden komt er hoofdzakelijk op neer dat je zoveel mogelijk moet voorkomen om kieren en naden in het nachthok te hebben en de boel zo glad mogelijk af te werken. Dus dichtkitten die boel. Ook het witten van je binnenhok heeft een gunstig effect, omdat bloedluis lichtschuw is, maar helemaal voorkomen is bijna onmogelijk. Het bestrijden van bloedluis is dus het bloedluis-vrij maken van je hok, want het behandelen van je kippen is in dit geval niet echt zinvol. Hok, legnesten en zitstokken dienen behandeld te worden met een speciaal anti-bloedluis middel, zoals die te koop zijn bij dierenwinkels e.d. Let er op dat je de zijkanten en onderkant van de zitstokken goed behandelt, ook daar waar ze aan de wand vastzitten. Doe dit het beste 's morgens vroeg en laat de kippen de hele dag in de ren, zodat het product goed opgedroogd is als de kippen weer op stok gaan.

Boven en rechts: uitneembare zitstokken, los van de wand. De bout wordt ook nog ingesmeerd met vet, als extra obstakel voor de bloedluizen.

Elk jaar hebben wij op de kinderboerderij last van bloedluis, en nog nooit heeft een middel er voor gezorgd dat we voor altijd van de bloedluis af zijn gekomen. Menig kippenhouder met mij komt maar niet definitief van de bloedluis af. Natuurlijk heeft het er onder andere mee te maken hoe je hok in elkaar zit. Wijzelf hebben allerlei verschillende hokken, waaronder ondermeer één met een rieten dak..... Krijg dat maar eens bloedluis vrij!

Regelmatige controle is beslist effectief, zo kan je het zo snel mogelijk weer de kop indrukken. Zodra er hier bloedluis gezien wordt branden we die weg met een simpel handbrandertje (hete lucht verfaabrandertje). Is de plaag toch groter dan gebruiken wij in het hok een stoomcleaner. Hoge temperaturen (boven de 60 graden Celsius) overleeft bloedluis niet. Het uitneembaar zijn van nestkasten en stokken

is heel erg handig. Zo kun je makkelijk buiten bij daglicht controleren op bloedluis, maar ook afbranden of schoonmaken is zo heel erg gemakkelijk. Onze stokken zijn zo gemaakt dat ze van de wand af zijn gemaakt en uitneembaar zijn. De stokken rusten in het hok op een bout en die vetten we in met een heel vettig goedje zodat de bloedluizen de stok niet tot zeer moeilijk kunnen bereiken. Dit moeten we regelmatig verversen, want door alle stof en veren is het plakkerige goedje als snel weer begaanbaar voor de bloedluizen.

Nog wat tips

Zorg dat de kippen gelegenheid hebben om een zandbad te nemen; dat werkt prima om ongedierte op hun lichaam te bestrijden. De luizen stikken in het fijne stof. Als de kippen op strooisel lopen, zet dan een grote kist met zand in het hok, liefst op een zonnige plek; ze zullen er dankbaar gebruik van maken. Desgewenst kan er nog een anti-luispoeder door het zand gemengd worden.

Links en helemaal onderaan: Exchequer Leghorn hen neemt een zandbad.

Foto's: Pauline van Schaik

Ook zijn er een aantal huis-, tuin- en keukenmiddeltjes die mogelijk positief bijwerken aan het (bloed)luis vrij houden van hok en kip. Sommige planten,

als varens en boerenwormkruid hebben een luis-afwerend effect, zo ook tabaksstelen. Je kan ze gedroogd door het neststrooisel doen. Een teentje knoflook te eten geven of in het drinkwater kan een positieve uitwerking hebben. Let wel, het geven van knoflook aan dieren met bloedarmoede is af te raden; dit zou bij overdreven gebruik namelijk ook bloedarmoede kunnen veroorzaken. Kippen die erg te lijden hebben van bloedluis kunnen daardoor al bloedarmoede hebben. Dus niet te veel of te vaak gebruiken, maar bijv. een klein teentje knoflook (op een grote bak water), enkele dagen per week. (De eieren gaan er niet naar smaken.) Bewezen is het voor zover ik weet niet, maar ik moet zeggen dat onze kippen tijdens zo'n 'knoflook kuur' geen last van luizen hebben gehad. Al waren ze wel luisvrij voordat ik ermee begon.

Hou er rekening mee dat bloedluis dus niet makkelijk verdwijnt en één goede behandeling zelden afdoende is om bloedluisvrij te blijven. Regelmatige controle is noodzakelijk om ware plagen voor te zijn.

Reacties zijn welkom op redactie@aviculture-europe.nl

**Op deze pagina: Exchequer Leghorn hen neemt een zandbad.
Foto's: Pauline van Schaik**

Copyright ©2006 Aviculture-Europe. All rights reserved by VBC

